

حسین قریبی در نشست ی ۱۵۰ دقیقه‌ای به‌سوالات فنی خراسان درباره گروه اقدام مالی پاسخ داد

پیدا و پنهان FATF به روایت مسئول پرونده

قریبی: اگر بر خلاف خطوط قرمز ایران به کشور فشاری بیاورند، کلیه همکاری‌ها را قطع می‌کنیم

هادی محمدی—این روزها بی‌اغراق و بی‌تردید داغ‌ترین موضوع حوزه سیاست خارجی کشور پرونده FATF و چهار لایحه جنجالی مرتبط با آن است؛ از نقد‌ها و اعتراض‌های شدید در قم و مشهد گرفته تا اطراف خانه ملت در تهران که با استدلال و گاه‌حتی‌بی‌استدلال بر این‌روند انتقاد وارد می‌کنند همچنین دفاعیات غیر علمی و بیشتر احساسی ناشی از تمایلات سیاسی و بسیار خوش‌بینانه که برخی دیگر از سیاست‌ون در پی آن هستند. از امروز اجلاس رسمی اعضای FATF به مدت پنج‌روز آغاز می‌شود و بر اساس دستور کاری که این اجلاس اعلام کرده، پرونده کشور مان نیز برای تمدید تعلیق یا خروج از فهرست سیاه این نهاد بین المللی مطرح خواهد شد. هر چند که به نظر می‌رسد با توجه به نپهایی‌نشدن سه لایحه از چهار لایحه مرتبط با FATF خروج از فهرست سیاه تقریباً بعید و نمدید تعلیق، محتمل‌تر باشد. در این میان روزنامه خراسان که همواره سعی داشته تا نگاهی فنی و منطقی به موضوعات

به تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان ر سید و دومین قانون مهم هم در ایران لازم‌الاجرا شد. پس از تصویب این دو ستون اصلی کار، ضرورت داشت تا تلاش دوباره‌ای برای عادی‌سازی وضعیت کشور مان در این نهاد انجام شود. یک تیم کوچک در وزارت اقتصاد تشکیل شد که نمایندگان نهادهای نظارتی و وزارت خارجه هم حضور داشتند. این‌ها با دبیرخانه این نهاد صحبت کردند تا در شرایط جدید، وضعیت ایران در ارزیابی این نهاد اصلاح شود. طبق رویه FATF ،وقتی کشوری می‌خواهد روابط خود را با FATF با عادی‌سازی دیک چک لیست دارد که نگاه می‌کند شما چه مواردی را اندرید و نواقض فنی شما چه هستند. جمع این‌ها می‌شود برنامه اقدام(آکشن پلن). برنامه ایران ۴۱ آیتم دارد. این برنامه یک متن مذاکراتی نیست که در مذاکره شکل بگیرد بلکه کار شناسان دولت های عضو این نهاد می‌گویند نواقض شما این موارد است و باید در مهلت زمانی مشخصی (مثلا برای ما ۱۸ ماه) این‌ها را بر طرف کنید. زمان اجرای برنامه اقدام، اقدامات تقابلی علیه ایران را تعلیق کردند. اگر همه اقدامات تقابلی ایران متعهد شود، تعلیق دائمی‌روابط خواهد شد. در طول این مدت هم به‌طور مستمر جلسات شورای عالی مبارزه با پول شویی با شرکت دستگاه های نظارتی و نیز جلسات در دبیرخانه شورای عالی امنیت ملی تشکیل و گزارش اقدامات بررسی می‌شد. در نهایت چهار موضوع هم در حیطه اختیارات قوه مقننه بود. دو قانون ما باید اصلاح می‌شدند چون از نظر خود ما هم اشکالات جدی داشتند. مثلا در قانون مبارزه با پول شویی مجازات متناسب پیش‌بینی نشده بود و بالاترین مجازات این بود که یک چهارم مبلغ پول شویی شده به عنوان جریمه پرداخت شود. در حالی که پول شویی جرم سنگینی است و باید کیفر داشته باشد. قانون مبارزه با تروریسم هم نواقضی داشت که باید رفع و استانداردسازی می‌شد. همچنین با توجه به این که عضو مجموعه‌ای از کنوانسیون‌های بین‌المللی بودیم تنها باید به دو کنوانسیون پار مو و کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ملحق می‌شدیم. این چهار مورد به مهلت زمانی ما نرسید و عملا تنها همان ۳۷ مورد را اجرا کرده بودیم.

فضای کشور ها در گروه ویژه اقدام مالی به لحاظ سیاسی به چه شکل است؟
در این نهاد برای موضوع ایران، قطب‌بندی داریم که یک قطب شامل آمریکا، آژانژتین و شورای همکاری خلیج فارس (به عنوان یک عضو) است که در یک بلوک قرار دارند و کشور های دیگر از اروپا، آسیا، آفریقا، استرالیا و کانادا همه در قطب موافق ما هستند. نگاه کشور های مخالف حتما سیاسی است و دنبال این هستند تا به هیچ وجه از FATF، برای ادامه فشار بر ما ز دست ندهند. شما در شرایط عادی نمی‌توانید مثلا به افغانستان پویش شروع جامعه بین المللی بدهید و بگویید این تصمیم فنی FATF است. آن‌ها استدلال می‌کنند که اگر سیستم دولت الف با این سیستم (ایران) کار کند، آلوده می‌شود و دیگر نمی‌تواند با بقیه بانک های دنیا به مهلت زمانی ما نرسید و عملا تنها همان ۳۷ مورد را اجرا کرده بودیم.

فشارهای یک سازمان مستقل با دبیرخانه و تشکیلات عریض و طویل نیست بلکه از دولت‌های تشکیل شده که استانداردهای یکسانی را پذیرفته‌اند و در روابط بین بانکی خود اجرا می‌کنند. اگر قرار باشد دولتی یا بانک‌های دولتی با این مجموعه کار کنند باید با این گروه همراه باشد و استانداردها را در سیستم خود اعمال کرده باشد. بنابراین ابتدا از طرف FATF بررسی‌اجمالی انجام‌شد و نواقض مشخص می‌شود. اگر بر طرف شد، آن کشور می‌تواند روابط عادی بانکی با مجموعه کشورهای شبکه FATF داشته باشد. FATF زمانی مجموعه کوچکی بود، اما هم‌اکنون ۲۰۵ حوزه صلاحیتی شامل همه کشورها، مجموعه‌های خودگردانی یا سازمان‌های منطقه‌ای به این الزامات پایبند هستند و تقریباً کشوری باقی‌نمانده که در این شبکه نباشد.

در این شرایط و در اوایل دولت آقای احمدی‌نژاد، در وزارت اقتصاد به این نتیجه رسیدند که نباید از این روند عقب‌بنشینیم و خودمان را دچار محدودتهای ارتباط مالی و بانکی کنیم. بانک‌های ما با هر بانکی که می‌خواستند مبادله‌کنند اولین سؤال آن‌ها رعایت استانداردهای FATF بود که پاسخ ما طبعاً منفی بود و این در روابط بانکی ما تأثیر داشت. دولت دست به کار شد و مطالعات اولیه صورت گرفت تا این که در سال ۱۳۸۶ قانون مبارزه با پول‌شویی برای اولین بار به تصویب مجلس و تأیید شورای نگهبان رسید، متعاقب آن شورای عالی مبارزه با پول‌شویی شکل گرفت. مرکز اطلاعات مالی (FIU) ایجاد شد. از این جا ما وارد روند همکاری با FATF شدیم. در همان ابتدا و برای شروع کار، این نهاد سوالاتی داشت از جمله این که آیا پول شویی و تأمین مالی تروریسم در کشور ما وجود دارد؟ این سؤال به ما ز سال ۸۶ می‌توانستیم بگوییم بله برای پول شویی جرم انگاری شده و ساختار داریم اما برای تأمین مالی تروریسم متأسفانه روند تهیه و تصویب قانون خیلی طول کشید. دولت در این دوره بیشتر درگیر موضوع هسته‌ای و تحریم‌های شورای امنیت ملل متحد بود و از بحث‌های FATF غفلت‌شد. در این سال‌ها مدام مکاتبات هشدار گونه دریافت می‌کردیم و روابط ما مختل شده بود تا این که در نهایت ایران از فهرست سیاه ۲۰۰۹ در فهرست کشور های غیر همکار (فهرست سیاه) این نهاد قرار گرفت. FATF به اعضای خود توصیه می‌کند که باید در برابر کشوری که در این فهرست قرار می‌گیرد، مجموعه‌ای از اقدامات تقابلی را در نظر بگیرند و با آن همکاری نداشته باشند. کشوری که به دستور العمل های FATF عمل نکند خودش گرفتار اقدامات محدود و تنگ‌مهر می‌شود و در ارزیابی آن کشور اثر می‌گذارد. برای مثال، امسال سال ارزیابی سیستم بانکی مالی چین است و به همین دلیل می‌بینیم که بیشترین سختگیری‌ها را علیه اتباع و شرکت‌های ما داشته‌اند تا نشان دهند که الزامات FATF پایبند هستند. بالاخره در اسفند ۱۳۹۴ این‌ها هشت سال پس از تصویب قانون مبارزه با پول شویی، قانون مبارزه با تأمین مالی تروریسم نیز

سال ۲۰۱۴ و سال اوج جنایات داعش بود که ۴۶ هزار نفر در نتیجه تروریسم از بین رفتند. در این سال بسیاری از الزاماتی که جدی گرفته نمی‌شد، جدی‌تر شدند. خود ما هم جدی گرفتیم و با روسیه، عراق و سوریه ائتلاف مقابله با تأمین مالی تروریسم ایجاد کردیم که در چارچوب همکاری بین‌فهر ۱۱FIU این کشورها کار می‌کند و هدف هم مقابله با تأمین مالی داعش بوده و هست. نکته دیگر این که در بحث تأمین مالی تروریسم، FATF و استانداردها را داریم اما قطعنامه ۱۳۷۳ شورای امنیت فراتر از این هاست. همه کشورها مطابق فصل هفتم منشور موظف هستند گزارش دهند و ما هم گزارش می‌دهیم بنابراین اگر FATF نبود در این قالب تعهداتی هست که همه انجام می‌دهند.

استانداردهای FATF از ما برای همکاری در باره ذی‌نفع واقعی تضمین گرفته‌است. چطور می‌توانیم در صورت لزوم همکاری نکنیم؟
ما باید تضمین بدهیم که زیرساخت را داشته باشیم. این تضمین داخلی است و همه چیز باید از کانال FIU بگذرد. ذی‌نفع واقعی برای شناخت خودمان از مشتری‌های ماست. طرف‌های خارجی هم سیستمی برای شناخت ذی‌نفعان واقعی دارند. این الزامات این نهاد است. همکاری بین‌المللی در هر زمینه‌ای در متن خودش انجام می‌شود. یادداشت تفاهم همکاری برای اجازه‌ای می‌دهد که کشورها قالب مقررات داخلی خودشان همکاری کنند. وقتی چنین بندی هست و سازوکاری برای تشخیص میزان حساسیت اطلاعات مورد مبادله وجود دارد، دیگر بقیه نگرانی‌هایی‌مورد است. مضافاً این که همان می‌شود نباید بدون اجازه طرف اطلاعات‌دهنده در اختیار طرف ثالث قرار گیرد. ما هم می‌توانیم این شرط را هم در موقع انعقاد یادداشت تفاهم و هم در زمان مبادله اطلاعات بیاوریم. این هارویه‌های معمول در دنیا هستند. باید در مجموع مراقب باشیم که اطلاعات خاص را ندھیم تا طرف‌های ثالث بهره‌بردار ی‌سوی آن‌ز نکنند.

در باره MOUهایی که بین FIU کشورها امضا می‌شود، آیا کشورها می‌توانند با واسطه، اطلاعات مالی را از همدیگر بگیرند؟
این را معمولاً کشورها قید می‌کنند که اطلاعاتی که بین دو کشور درباره یک کیس خاص مبادله می‌شود نباید بدون اجازه طرف اطلاعات‌دهنده در اختیار طرف ثالث قرار گیرد. ما هم می‌توانیم این شرط را هم در موقع انعقاد یادداشت تفاهم و هم در زمان مبادله اطلاعات بیاوریم. این هارویه‌های معمول در دنیا هستند. باید در مجموع مراقب باشیم که اطلاعات خاص را ندھیم تا طرف‌های ثالث بهره‌بردار ی‌سوی آن‌ز نکنند.

در باره کنوانسیون مقابله با تأمین مالی تروریسم (CFT) توضیح بفرمایید.
در باره این کنوانسیون در سال ۱۹۹۹ در مجمع عمومی مذاکره و در نهایت جمع‌بندی‌شد. در این کنوانسیون جاهایی که خواسته صلاحیت‌های ملی را محدود کند بلافاصله جای قرار هم دارد که کار مذاکراتی کشورهای عدم تعهد است. اصولاً اکثریت مجمع عمومی با کشور های مستقل است و ما هم نقش پررنگی در مجمع داریم. به نظر می‌مئن کنوانسیون ضعیف‌تر است و FATF است و این برعکس حساسیت‌های موجود در کشور است. FATF کنوانسیونی است که قبل از این جریان‌ها کسی حتی اسم‌اش را هم نشنیده بود و تا حالا با این سازمان ملل گزارشی در خصوص اجرای آن ننیده ایم و اصولاً ساختاری برای نظارت بر اجرای آن و پیگیری اجرای آن نداریم. کنوانسیونی که برخلاف بسیاری از کنوانسیون‌های دیگر، دستگاه نظار و مجری ندارد. مثلاً کشور الف از کشوری بی‌خواهد طبق اسنادش شخصی را به عنوان متهم در ترورستی مسترد کند. کشور ب معتقد است که این اسناد مخدوش هستند و بنیای آن در خواست سیاسی است. الزامی برای همکاری از سوی کشور ب نیست مگر این که حل اختلاف را به یک مرجع بالاتر سپرده باشد. اگر اختلافی باشد این اختلاف باید طبق ماده ۲۴ کنوانسیون حل و فصل شود. این ماده می‌گوید هر گاه بین دو دولت در اجرای این سند اختلافی رخ‌دهد اول با هم مذاکره می‌کنند و اگر به نتیجه‌نرسند به داوری می‌روند و اگر به نتیجه نرسند به دیوان بین‌المللی دادگستری می‌روند تا حکم کند. ...

ادامه در صفحه ۹

اطلاع طرف خارجی متوجه شده ایم. دوستان بررسی کردند و فهمیدند که اتفاقاً مجرم در زندان است و همین مبلغ را پیگیری می‌کردند؛ مبارزه با فساد یعنی همین موارد. ما در این کشور امثال بایک زنجانی و خاوری و دیگران را داشته ایم. ما همه را کنار می‌گذاریم و به یک سری ملاحظاتی می‌پردازیم که کل روند را تحت الشعاع قرار می‌دهد. FATF از همه کشورها می‌خواهد که یک فهرست ملی تروریسم داشته باشند. مردم باید بدانند چه کسی تروریست است. مثلاً امروز اگر کسی در بانک پول برای یکی از اعضای مثلاً جیش‌العدل بفرستد کار مجرمانه‌ای انجام نداده چون نمی‌دانند این فرد یا گروه، تروریست است یا خیر. پس هر کشوری باید یک فهرست تروریسم داشته باشد. البته همه دارند و ما هم قانونش را تصویب کرده ایم و فهرست هم آن‌شاء... منتشر خواهد شد. در این فهرست تروریسم که شورای عالی امنیت ملی منتشر می‌کند، شمار بر اساس قانون خود می‌گویی چه افراد و سازمان‌هایی تروریست هستند و مردم و همه کسانی که با سامانه مرکز اطلاعات مالی کار می‌کنند باید از هر گونه تبادل مالی با این افراد و گروه‌ها خودداری کنند و به محض این که مالی را پیدا کردند که مربوط به این افراد می‌شود باید مسدود کنند و مرتب‌ترابه مرکز اطلاعات مالی و دادستانی گزارش دهند. همه چیز در نهایت به قوه قضاییه ختم می‌شود.

اما آن‌ها به ما گفتند برای گروه‌های تروریستی استثنانگذارید و این می‌تواند مشکل ساز باشد.
شورای امنیت است و طالبان، القاعده و داعش و وابستگان آن‌ها را شامل می‌شود. این فهرست هر ماه به روز می‌شود و خارج از این‌ها هیچ گروه دیگری نداریم.

اما آن‌ها به ما گفتند برای گروه‌های تروریستی استثنانگذارید و این می‌تواند مشکل ساز باشد.
شورای امنیت است و طالبان، القاعده و داعش و وابستگان آن‌ها را شامل می‌شود. این فهرست هر ماه به روز می‌شود و خارج از این‌ها هیچ گروه دیگری نداریم.

برخی معتقدند در شرایط خاص فعلی آمریکا علیه ایران، هر گونه اقدام برای شفاف سازی اقدامات مالی ما می‌تواند مسیر دوزخ درن تحریم‌ها را ببندد. ارزیابی شما چیست؟
تازمانی که اطلاعات در FIU خودمان مبادله می‌شود، چیزی از اطلاعات خارج نخواهد شد. دور زدن تحریم‌ها کار دولت است و دولت خودش برای خودش مانع نمی‌گذارد. از طرف دیگر اروپا، چین و روسیه هستند که می‌خواهند یک لحظه FATF است و از جمله نهاد جدید مالی اروپا که برای ایران ایجاد کرده‌اند اما اگر بخواهند عمل کنند یک بانک در اروپا باید بتواند با ما کار کند. در صورتی که هیچ بانکی در دنیا حاضر نیست ریسک همکاری با کشوری را بپذیرد که در فهرست سیاه FATF است و با آن تعامل بانکی داشته باشد. ما باید از این مرحله بخطر بگذریم و روابط را عادی کنیم تا بتوانیم از این ابزار استفاده کنیم. در واقع شما باید گواهی نامه داشته باشید، ممکن است ماشین در اختیار شما باشد یا نباشد. اگر ماشین باشد بدون گواهی نامه نمی‌توانید رانندگی کنید مثل وضعیت فعلی ما که امکان کار کردن یا برخی شرکت‌کارا داریم ولی دچار محدودیت ناشی از این نهاد بین‌المللی هستیم. همکاران اصلی ما چین، هند، اتحادیه اروپا، عراق و افغانستان هستند. این شرکت‌از مالی خواهند این گواهی‌نامه را داشته باشیم.

چرا قبل از این مشکل وجود نداشت؟
قبلاً هم مشکل جدی داشتیم اما تحریم‌های جدی شورای امنیت مانع دیده‌شدن محدودیت‌های این نهاد می‌شد. ضمن این که شرایط روز به روز عریض‌الزامات سخت‌تر می‌شود. بدترین سال تروریسم

اصلاً به این جانی رسیدیم. برخی دنبال بهانه علیه ما هستند و بهانه‌ها را به راحتی به دست آن‌ها می‌دهیم. در این دنیا یک سری رژیم‌های بین‌المللی مورد دوقاق وجود دارند. می‌شود بدون این که در مقابل آن‌ها قرار بگیریم، با حضور و همکاری با کشورهای هم‌سو شرایط را به نفع خود تغییر دهیم. ما در ده‌ها سازمان بزرگ و کوچک عضو هستیم و همه‌جا همین روش را داریم و همه می‌دانند که ایران یک عضو بسیار فعال و مؤثر در همه سازمان‌های بین‌المللی است. روسیه سال ۲۰۰۵ به شدت در معرض اقدامات مقابله‌ای FATF قرار گرفته بود. روسیه می‌توانست مقابل FATF با ایستد و خود را در شرایط انزو ا قرار دهد اما یک برنامه اقدام را به اعضای مدفود نخست وزیرشان رساندند، نواقض را بر طرف کردند و الان بعد از آمریکا، بزرگ‌ترین هیئت را روسیه در FATF دارد، بسیار فعال است و گروه منطقه‌ای اوراسیا را در اختیار گرفته و به یک ابر قدرت در FATF تبدیل شده است. روسیه حامی عادی‌شدن وضعیت سوریه، کوبا، ونزوئلا و البته ایران نیز بوده است.

نحوه ارتباط اطلاعات داخلی ما با نهادهای بین‌المللی در این سازوکار چگونه است؟
چیزی که FATF از ما می‌خواهد این است که ما یک برج مراقبت برای خود داشته باشیم. می‌گوید FIU یا همان مرکز اطلاعات مالی داشته باشید که الان در وزارت اقتصاد مستقر است. در این مرکز، بانک مرکزی باید اطلاعاتش را با مرکز شصه با اشتراک بگذارد و همچنین بانک‌های تجاری، سازمان مالیاتی، بیمه، گمرک، شرکت‌های بزرگی که تراکنش‌های مالی بزرگ دارند و هر کسی‌که هر جایی کار مالی عمده انجام می‌دهد، باید تحت نظر مرکز اطلاعات مالی باشد. باید مشخص شود پول از کجا آمده؟ یا مالیات آن را داده؟ چند حساب بانکی دارد؟ در این حساب‌ها چه می‌کند؟ چرا یک حساب بانکی FATF با احتمال زیاد قفل می‌شود و اسرار این کشورها باید عضو یکی از این گروه‌های منطقه‌ای باشند این گروه‌های منطقه‌ای مثل صحنه اصلی هر چند ماه یک بار جلسه دارند و حرفه‌های جرایم مالی را بررسی و برای مقابله راه‌حل تدوین می‌کنند و این‌ها در جلسات عمومی FATF مطرح و تبدیل به دستور العمل‌های جدید می‌شود. FATF ۴۰ استاندارد داخلی دارد و هر دستور العمل جدید ذیل یکی از این استانداردها برای تکمیل سامانه‌های مقابله با پول‌شویی و مبارزه با تروریسم قرار می‌گیرد. کره شمالی هم در حال مذاکره با FATF با این مهر ۹۲ تا مهر امسال ۳۷ کشور از فهرست سیاه و خاکستری FATF خارج شده‌اند. در تیر ماه گذشته عراق نیز خارج‌شد و دولت سوریه هم چند ماهی می‌شود که آماده خروج از این فهرست است و فقط یک بازدید میدانی نیاز دارد. ما در FATF فقط بحث استاندارد‌ها را داریم نه مصادیق. یعنی باید پایه‌های حقوقی را داشته باشید و ساختارهای لازم برای مقابله با جرایم ذکر شده ذیل قوانین ملی شکل گرفته باشد.

آیا ممکن است عضو نشدن ما ابزار سیاسی باشد و بیهانه‌ای برای همکاری نکردن به شمار رود؟
هیچ موضوعی نیست که جنبه‌های سیاسی نداشته باشد ولی این جنبه‌ها باید بر یک سری موارد فنی و حقوقی سوار شوند و به قولی ابزار داشته باشند. اصلاً دلیلی نداشت ما به این جابرسیم. اگر این قوانینی که الان تصویب کرده ایم ۱۰ سال قبل انجام شده بود،

اول این که می‌توانید با همه کشورها یادداشت تفاهم نداشته باشید و مهم‌تر این که ماده اصلی سند می‌گوید دو طرف در چارچوب مقررات داخلی خود با هم همکاری می‌کنند. همچنین اطلاعات مالی و بانکی به صورت انبوه داده نمی‌شود. در یک مورد خاص شما می‌توانید اگر مصلحت دیدید همکاری کنید. همچنین مطابق رویه داخلی ما هیچ تبادل اطلاعاتی بدون تأیید نهاد ذی‌بط انجام نمی‌شود و خط قرمزهایی دارد که همه دستگاه‌ها از آن‌باخبر هستند و درباره همه کشورها هم صادق است.

این اطلاعات درباره افراد است یا نهاده‌ا؟
بیشتر درباره افراد است. بستگی دارد به این که موضوع معامله به باشد. موردی داشته ایم که طرف پول کلانی را غیر قانونی خارج کرده و با

الان اینترپل ما به

سامانه مرکزی مقر اینترپل در لیون فرانسه وصل است. اما آیا به هر درخواستی پاسخ می‌دهد؟ حتماً این طور نیست. در هر سیستمی اعضا یک سری خطوط قرمز دارند. اگر بر خلاف آن خواستند به کشوری فشار بیاورند، همکاری‌ها قطع می‌شود

مطابق رویه داخلی ما هیچ تبادل اطلاعاتی بدون تأیید نهادهای ذی‌ربط انجام نمی‌شود و خط قرمزهایی دارد که همه دستگاه‌ها از آن‌باخبر هستند و درباره همه کشورها هم صادق است

ما هیچ تبادل اطلاعاتی بدون تأیید نهادهای ذی‌ربط انجام نمی‌شود و خط قرمزهایی دارد که همه دستگاه‌ها از آن‌باخبر هستند و درباره همه کشورها هم صادق است

آیا ممکن است عضو نشدن ما ابزار سیاسی باشد و بیهانه‌ای برای همکاری نکردن به شمار رود؟

هیچ موضوعی نیست که جنبه‌های سیاسی نداشته باشد ولی این جنبه‌ها باید بر یک سری موارد فنی و حقوقی سوار شوند و به قولی ابزار داشته باشند. اصلاً دلیلی نداشت ما به این جابرسیم. اگر این قوانینی که الان تصویب کرده ایم ۱۰ سال قبل انجام شده بود،

